

Ważki (Odonata) obserwowane nad oczkiem wodnym w Łędzinach (Polska, województwo opolskie)

Dragonflies (Odonata) observed at the small pond in Łędziny
(Poland, Opole Region)

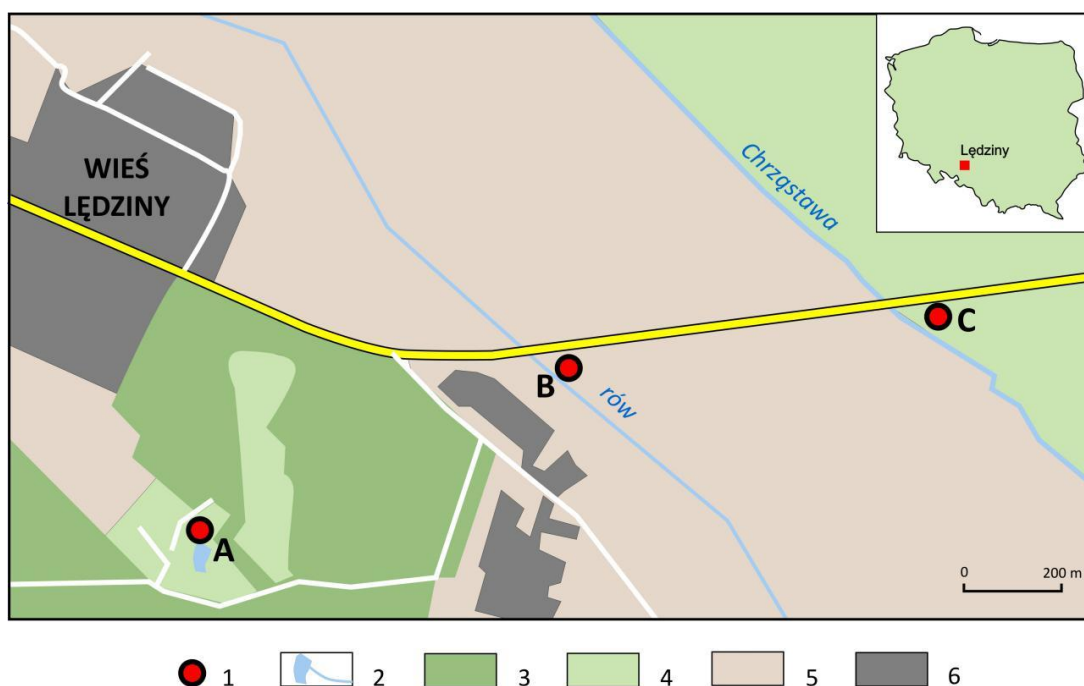
Agnieszka TAŃCZUK

ul. Prąszniczki 2/40, 20-838 Lublin; e-mail: atanczuk@gmail.com

Abstract The observations were conducted at the small reservoir near Łędziny village in 2017-2019. In total, 35 dragonfly species were recorded. Among them, six southern species *Orthetrum brunneum* (FONSCOLOMBE, 1837), *Orthetrum coerulescens* (FABRICIUS, 1798), *Sympetrum meridionale* (SELYS, 1841), *Anax ephippiger* (BURMEISTER, 1839), *Sympetrum fonscolombii* (Selys, 1840) and *Crocothemis erythraea* (BRULLÉ, 1832) were observed. Further, some phenological data concerning the occurrence of imagines in late September, October and November were presented.

Key Words: dragonflies, Odonata, Poland, Opole Region, Łędziny, Chrząstowice

Stanowisko/Teren. Regularne obserwacje prowadzono na małym zbiorniku (A) w pobliżu wsi Łędziny, woj. opolskie (50°39'49.6"N 18°02'19.1"E) w latach 2017-2019 (Ryc. 1, 2 i 3). Okazjonalnie dane zbierano również nad rzeką Chrząstawą (C) (50°39'41.3"N 18°03'55.3"E) i rowem melioracyjnym (50°39'58.3"N 18°02'47.4"E) w jej dolinie (B).

Ryc. 1. Mapa obszaru badań ważek we wsi Łędziny koło Opola: 1 – stanowiska, 2 – zbiorniki wodne i ciek, 3 – lasy, 4 – łąki, 5 – pola uprawne, 6 – obszary zabudowane

Fig.1. The map of field studies in Łędziny (Poland, Opole Region): 1 – localities, 2 – ponds and rivers, 3 – forests, 4 – meadows, 5 – farmlands, 6 – built-up areas

Ryc. 2. Oczko wodne w Łędzinach wiosną

Fig. 2. The small pond in the village of Łędziny in the spring

Ryc. 3. Oczko wodne w Łędzinach (zbiornik A) jesienią

Fig. 2. The small pond in the village of Łędziny in the autumn

Badane stanowiska położone są w mezoregionie Pradolina Wrocławska (SOLON I IN. 2018), w pobliżu obszaru Natura 2000 PLH 160010 „Łąki w okolicach Chrzastowic”, w którym szczególnym obiektem ochrony są łąki trzęślicowe i wilgotne oraz związana z nimi fauna motyli. Wykazano tutaj m.in. modraszka telejusa *Phengaris teleius* (BERGSTRÄSSER, 1779), modraszka nausitousa *Phengaris nausithous* (BERGSTRÄSSER, 1779) i czerwonończyka nieparka *Lycaena dispar* (HAWORTH, 1802), gatunki motyli dziennych objętych w Polsce ochroną ścisłą. Niedaleko znajduje się rezerwat przyrody „Srebrne Źródła” (UTM BB91), znane stanowisko szklarnika leśnego *Cordulegaster boltonii* (DONOVAN, 1807). W miejscowości Dębska Kuźnia oraz Suchy

Bór oddalonych o kilka kilometrów od Łędzin zaobserwowano trzeplę zieloną *Ophiogomphus cecilia* (FOURCROY, 1785) ważkę objętą w Polsce ochroną ścisłą. UTM: BB81.

Materiał i metody. Obserwacje prowadzono w latach 2017–2019. Ważki obserwowano przyżyciowo, kilka razy w tygodniu, gromadząc dokumentację fotograficzną. Zebrano również wyniki kilku gatunków ważek.

Wyniki. Podczas obserwacji przeprowadzonych w latach 2017–2019 roku stwierdzono 36 gatunków ważek, 35 nad zbiornikiem oraz 1 gatunek świteziankę dziewicę – *Calopteryx virgo* (LINNAEUS, 1758) tylko nad rzeką Chrzastawą (Tab. 1). Nie stwierdzono gatunków objętych ochroną prawną (ROZPORZĄDZENIE..., 2016). Obserwowano występowanie 6 gatunków „południowych”: *Anax ephippiger* (BURMEISTER, 1839), *Orthetrum brunneum* (FONSCOLOMBE, 1837), *O. coerulescens* (FABRICIUS, 1798), *Sympetrum meridionale* (SELYS, 1841), *S. fonscolombi* (SELYS, 1840) i *Crocothemis erythraea* (BRULLÉ, 1832). Poza wykazem gatunków w poniższej tabeli w kolumnie „uwagi” przedstawiono dodatkowe informacje dotyczące kategorii zagrożenia wg Czerwonej Listy Wązek Polski BERNARDA I IN. (2009), zoogeografii i fenologii niektórych gatunków.

Tabela 1. Gatunki ważek stwierdzone podczas obserwacji w latach 2017–2019.

Table 1. Species of dragonflies observed in 2017–2019.

Lp.	Gatunek/Species	2017	2018	2019	Uwagi/Comments
1.	<i>Calopteryx splendens</i> (HARRIS, 1782)		X	X	stwierdzana regularnie nad Chrzastawą, nad małym zbiornikiem w Łędzinach zaobserwowano pojedyncze zalatujące osobniki; tylko nad Chrzastawą obserwowano <i>Calopteryx virgo</i> (LINNAEUS, 1758)
2.	<i>Lestes sponsa</i> (HANSEMAN, 1823)	X	X	X	obserwowany wyraźny spadek liczebności w ciągu trzech lat
3.	<i>Lestes barbarus</i> (FABRICIUS, 1798)	X	X	X	najpóźniejsza obserwacja: 18.10.2018; nieliczny – pojedyncze osobniki
4.	<i>Lestes virens</i> (CHARPENTIER, 1825)	X	X	X	obserwowany wyraźny spadek liczebności w ciągu trzech lat
5.	<i>Chalcolestes viridis</i> (VANDER LINDEN, 1825)	X	X	X	obserwowany wyraźny spadek liczebności w ciągu trzech lat; obserwacja kilkudziesięciu osobników kopulujących i składających jaja: 18.10.2018; najpóźniejsza obserwacja: 5.11.2017
6.	<i>Sympetma fusca</i> (VANDER LINDEN, 1820)	X	X	X	jedna z wcześniejszych obserwacji w Polsce: 19.02.2019
7.	<i>Ischnura elegans</i> (VANDER LINDEN, 1820)	X	X	X	
8.	<i>Ischnura pumilio</i> (CHARPENTIER, 1825)			X	para <i>in copula</i> z 29.08.2019
9.	<i>Enallagma cyathigerum</i> (CHARPENTIER, 1840)	X	X	X	
10.	<i>Coenagrion puella</i> (LINNAEUS, 1758)	X	X	X	
11.	<i>Erythromma najas</i> (HANSEMAN, 1823)		X	X	
12.	<i>Pyrrhosoma nymphula</i> (SULZER, 1776)	X	X	X	
13.	<i>Platycnemis pennipes</i> (PALLAS, 1771)		X	X	

14.	<i>Aeshna isoceles</i> (O.F. MÜLLER, 1767)		X		
15.	<i>Aeshna mixta</i> (LATREILLE, 1805)	X	X		
16.	<i>Aeshna grandis</i> (LINNAEUS, 1758)	X	X		
17.	<i>Aeshna cyanea</i> (O.F. MÜLLER, 1764)	X	X	X	najpóźniejsza obserwacja: 5.11.2017
18.	<i>Anax imperator</i> (LEACH, 1815)	X	X	X	
19.	<i>Anax parthenope</i> (SELYS, 1839)	X	X		
20.	<i>Anax ephippiger</i> (BURMEISTER, 1839)			X	gatunek południowy; obserwacja tandemu húsarży w locie, 26.05.2019; informację o gatunku podano również w opracowaniu MICHALCZUK I IN. (2020)
21.	<i>Cordulia aenea</i> (LINNAEUS, 1758)		X	X	
22.	<i>Gomphus flavipes</i> (CHARPENTIER, 1825)	X			jedna obserwacja: 5.08.2017
23.	<i>Gomphus vulgatissimus</i> (LINNAEUS, 1758)	X			jedna obserwacja: 11.06.2017; zaobserwowano rozród nad Chrzóstawą; 26.04. 2018, osobniki teneralne i juvenilne, wyniki
24.	<i>Somatochlora metallica</i> (VANDER LINDEN, 1825)	X	X	X	
25.	<i>Libellula quadrimaculata</i> (LINNAEUS, 1758)	X	X	X	obserwacje formy <i>praenubila</i> : 17.06.2018 i 11.07.2019
26.	<i>Libellula depressa</i> (LINNAEUS, 1758)	X	X	X	
27.	<i>Orthetrum cancellatum</i> (LINNAEUS, 1758)	X	X	X	
28.	<i>Orthetrum brunneum</i> (FONSCOLOMBE, 1837)			X	gatunek południowy
29.	<i>Orthetrum coerulescens</i> (FABRICIUS, 1798)		X		gatunek południowy
30.	<i>Sympetrum sanguineum</i> (O.F. MÜLLER, 1764)	X	X	X	
31.	<i>Sympetrum striolatum</i> (CHARPENTIER, 1840)	X	X	X	najpóźniejsze obserwacje: 24.11.2017, 17.11.2018, 17.11.2019
32.	<i>Sympetrum vulgatum</i> (LINNAEUS, 1758)	X	X	X	
33.	<i>Sympetrum meridionale</i> (SELYS, 1841)	X		X	gatunek południowy
34.	<i>Sympetrum fonscolombii</i> (SELYS, 1840)			X	gatunek południowy; obserwowana jedna tene-ralna samica (20.10.2019)
35.	<i>Crocothemis erythraea</i> (BRULLÉ, 1832)	X	X	X	gatunek południowy

Piśmiennictwo

- BERNARD R., BUCZYŃSKI P., TOŃCZYK G., WENDZONKA J. 2009. Atlas rozmieszczenia ważek Odonata w Polsce. Bogucki Wydawnictwo Naukowe. Poznań.
- GŁOWACIŃSKI Z., NOWACKI J. (red.). 2004. Polska czerwona księga zwierząt, Bezkręgowce. Instytut Ochrony Przyrody PAN, Akademia Rolnicza im. A. Cieszkowskiego, Kraków–Poznań.

- MICHALCZUK W., BUCZYŃSKI P., BUCZYŃSKA E., CZECHOWSKI P., CYMBAŁA R., DŁUGOSZ I., DOMAGAŁA M., DUMAŃSKI J., GAŁAN M., GÓRAJSKI L., GRABEK M., GUMUŁKA P., GWÓDŹ R., KOLAGO G., KOWALCZYK M., KRÓL J., LEWANDOWSKA E., LEWANDOWSKI K., ŁAGOSZ P., MIKOŁAJCZUK P., NOWICKA K., OSTROWSKI K., PAWLAK S., PIETRASIK G., RATAJCZAK J., RAUNER-BUŁCZYŃSKA E., SENN P., SIECZAK K., ŚWITAŁA D., ŚWITAŁA M., TAŃCZUK A., WISZNIOWSKA M., WOLNY M.S., ZABŁOCKI P. 2020. Bezprecedensowa inwazja husarza wędrownego *Anax ephippiger* (BURMEISTER, 1839) (Odonata: Aeshnidae) na Polskę w roku 2019. *Odonatrix 16_10*: 1–24
- ROZPORZĄDZENIE MINISTRA ŚRODOWISKA z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz.U.2016 poz.2183)
- SOLON J., BORZYSZKOWSKI J., BIDŁASIK M., RICHLING A., BADORA K., BALON J., BRZEZIŃSKA-WÓJCIK T., CHABUDZIŃSKI Ł., DOBROWOLSKI R., GRZEGORCZYK I., JODŁOWSKI M., KISTOWSKI M., KOT R., KRĄŻ P., LECHNIO J., MACIAS A., MAJCHROWSKA A., MALINOWSKA E., MIGOŃ P., MYGA-PIĄTEK U., NITA J., PAPIŃSKA EL., RODZIK J., STRZYŻ M., TERPIŁOWSKI S., ZIAJA W. 2018. Physico-geographical mesoregions of Poland: Verification and adjustment of boundaries on the basis of contemporary spatial data. *Geographia Polonica*, 91 (2): 143–170.